

۳- سیر تاریخی مصرف کاغذ و مقوا^(۲)

کشورهای پیشرفته سرمایه داری با اتکاء به توانائیهای عوامل تولید (سرمایه ، منابع طبیعی ، نیروی انسانی و تکنولوژی) و همچنین امکان ترمیم و توسعه تکنولوژی و میسر بودن تغییر و تبدیل واحدهای صنعتی و تعویض خطوط تولید و مدرنیزه کردن روشها در جهت اقتصادی نمودن تولید نهائی، به افزایش کمی و کیفی تولید در واحد صنعتی نائل گردیده اند و از این طریق توانسته اند در برخورد با قیمتهای تمام شده و قابل رقابت کردن آنها موفق بوده و نیازهای افزایش مصرف را جابگو باشند و حتی بالندگی مصرف سرانه را تضمین نمایند و فراسوی مصرف داخلی بسیاری تجارت خارجی، بشفع تراز پرداختها بشتابند و این در حالی است که در کشورهای جهان سوم، علیرغم حالت خاص توقعات اجتماعی، که خواهان دگرگونیهای سریع است و از این باب اشتیاق فراوان فراگیری و میل و عطش فراوان به آموختن و دانستن را ایجاب می نمایند، افزایش تقاضا برای مصرف کاغذ، به لحاظ عدم کفایت عوامل تولید و ناهماهنگی ترکیب آنها، بار سنگین نیاز را به بخش تجارت خارجی منتقل می نماید. در این کشورها مبادی ورود هر چند گاه شاهد عبور انواع کالاهائی از نوع کاغذ و مقوا میباشند، چرا که ساختار اقتصادی این کشورها نمی تواند بیانگر تولید هماهنگ با مصرف باشد.

کشورهای سوسیالیستی، با تکیه بر ظرفیت تولیدی خود و براساس برنامه ریزی تولید و مصرف بصورت متمرکز، افزایش مصرف را هماهنگ با رشد صنعتی به کنترل کشیده‌اند و در خلال برنامه‌ها، راههای گریز از وابستگی را دیده‌اند و اگرچه با اندازه کشورهای پیشرفته سرمایه‌داری، از بازارهای جهان سوم بهره نبرده‌اند، اما توانسته‌اند سهمی بمنفع تراز پرداختهای خارجی به خود اختصاص دهند.

جدول (۱) مصرف سرانه کاغذ و مقوا را در سه گروه کشورهای مورد بحث نشان میدهد. بطوری که در جدول فوق الذکر مشهود است روند افزایش مصرف سرانه کاغذ و مقوا در گروه کشورهای جهان حاکی از تفاوت بسیار بین مصرف سرانه کشورهای پیشرفته سرمایه‌داری با کشورهای جهان سوم و حتی کشورهای سوسیالیستی میباشد. در سال ۱۹۷۵ کشورهای پیشرفته سرمایه‌داری تقریباً ۲۲ برابر و در سال ۱۹۸۳ حدود ۲۰ برابر کشورهای جهان سوم مصرف سرانه داشته‌اند. طی این مدت روند مصرف سرانه کشورهای سوسیالیستی تقریباً ثابت بوده است بطوری که از سال ۱۹۷۵ تا ۱۹۸۳ تنها یک کیلوگرم افزایش مصرف سرانه داشته‌اند. در سال ۱۹۸۳ ایالات متحده آمریکا و ژاپن به ترتیب با مصرف سرانه‌ای معادل ۲۶۶/۴ و ۱۵۲/۷ کیلوگرم در بین کشورهای پیشرفته سرمایه‌داری و اتحاد جماهیر شوروی و چین به ترتیب با مصرف سرانه‌ای معادل ۳۴/۹ و ۶/۸ کیلوگرم در بین کشورهای سوسیالیستی، بیشترین سهم را در مصرف جهانی دارا بوده‌اند. این مصارف سرانه نشان‌دهنده اختلاف فاحش مصرف در کشورهای مختلف جهان میباشد،

جدول شماره ۱ - مصرف سرانه کاغذ و مقوا در گروه کشورهای جهان
 واحد: کیلوگرم

۱۹۸۳	۱۹۸۰	۱۹۷۵	سال گروه کشورها
۱۸۵	۱۶۲	۱۳۲	کشورهای سرمایه‌داری
۲۶۶/۴	۲۶۷	۲۲۲	ایالات متحده آمریکا
۱۵۲/۷	۱۵۶	۱۱۷	ژاپن
۱۵۹/۵	۱۵۵	۱۱۲	آلمان غربی
۱۲۶/۱	۱۲۲	۱۰۷	انگلستان
۱۶	۱۶	۱۵	کشورهای سوسیالیستی
۶/۸	۹	۷	چین
۸۰/۷	۸۱	۸۴	آلمان شرقی
۳۴/۹	۳۲	۳۳	اتحاد جماهیر شوروی
۹/۸	۸	۶	کشورهای در حال توسعه
۲۵/۸	۲۵	۱۷	برزیل
۱۱/۴	۱۰	۱۰	ایران
۲۸/۶	۳۵	۲۴	مکزیک

ماخذ:

FAO, Regional Tables of Production, Trade and Consumption of Forest Products, (Rome:1982);
Pulp and Paper International, August 1984.

که علاوه بر ممیزه‌های سرمایه‌ای و تکنولوژیکی، جریانهای استعماری و روابط نابرابر و غیر عادلانه در دادوستدهای بین‌المللی، نمایش زشتی از سلطه‌گری را نشان می‌دهند. مصرف‌سرا نه ایران در سال مورد بحث ۱۱/۴ کیلوگرم بوده است. ^(۱) سالهای مدیدی است که مواد اولیه، از نفت گرفته تا چوب، تا مین‌کننده خوراک غولهای صنعت غرب میباشند و قیمت این مواد اکثراً "تحت فشار و پائین نگه داشته شده است".

خصوصیت‌هایی که کشورهای با مصرف بالا از کشورهای با مصرف پائین متمایز می‌سازد و در چرخش اقتصادی اجازه مصرف بالا را در حدهائی برای آن کشورها ممکن می‌سازد، عبارتند از: درآمد سرانه، تولید ناخالص ملی و رشد آن. در سیکل مربوط به عملکرد اقتصادی، البته درآمد سرانه و تولید ناخالص ملی خودناشی از عمل سایر توانائی‌های منابع اقتصادی هر کشورند. کشوری مانند ژاپن دارای چنان تولید ناخالص ملی و چنان رشد مناسبی است که اجازه صرفه‌جویی و سرمایه‌گذاری را فراهم می‌آورد. در حالیکه کشورهای جهان سوم که اغلب فاقد رشد متعادل هستند، در بخشهای صنعت، کشاورزی و تجارت اکثراً "مواجه با اشکالات عدیده بوده و بعضاً" در بازیهای سرمایه‌داری و سوسیالیستی (شرقی و غربی) ناچار، پیآمدهای رشد منفی را باید بپذیرند.

درآمد سرانه مطلوب آن درآمدی است که ناشی از چرخش اقتصادی مفید و متضمن بکارگیری صحیح و هماهنگ کلیه عوامل تولید باشد. درآمد سرانه حاصل از صادرات مواد اولیه، نمیتواند تامین‌کننده قابل اعتماد افزایش مصرف باشد. کشورها با اتکاء به درآمد سرانه از نوع اول باید درباره مصرف‌کاغذ و مقوا

(۱): مرکز تهیه و توزیع کاغذ و چوب، صنعت کاغذ و مقوا و خمیر - جهان در سال ۱۹۸۳ -

بیانندیشد . جمعیت نیز عامل تعیین کننده در کمیت های مصرف میباشد . کشوری مانند هند با مصرف سرانه بسیار پائین ، بارشد تولید ناخالص ملی خوب از شکل خاص جمعیت انبوه در رنج است . رشد بالای جمعیت سبب کاهش درآمد سرانه و همچنین مصرف سرانه میگردد ، ۷۵۰ میلیون نفر جمعیت هند اگر دارای مصرف سرانه ۲ کیلوگرم کاغذ و مقوا باشد ، سالیانه ۱۵۰۰ هزار تن مصرف کاغذ و مقوا دارد . این کشور در سال ۱۹۸۳ بمقدار ۱۳۳۷ هزار تن کاغذ و مقوا و ۸۵۰ هزار تن خمیر کاغذ تولید نموده است .^(۱) هند تقریباً " با اتکاء به ظرفیت دو بیست و بیست و دو کارخانه کاغذ سازی خود تولید قابل توجهی را دارد ، اما جمعیت زیاد اجازه مصرف سرانه بالا را نمیدهد . در صورتیکه مصرف سرانه حدود ۱۱ کیلوگرم برای ایران سالیانه حدود ۵۰۰ هزار تن کاغذ و مقوا نیاز بسیار میآورد ، عبارت دیگر ، مصرف سرانه در ایران معادل ۵ برابر مصرف سرانه در هندوستان است .^(۲) رشد اقتصادی هر کشوری متاثر از ظرفیت تولیدی ، جمعیت و درآمد سرانه آن کشور است و عواملی چون نیروی کار ، سواد ، جمعیت شهری و جمعیت روستائی در سهم گیری از این رشد و تعیین مرزهای مصرف ذی مدخلند . مصرف کاغذ جمعیت روستائی که نیروی غالب کار در آن به زراعت مشغول است و سواد بسیار کم و بوروکراسی پیچیده در آن کمتر وجود دارد ، در حد مصرف کاغذ و مقوای شهرنشینان نیست . آمارها گویای آنند که در کشور ما سهم جمعیت

(۱) : مرکز تهیه و توزیع کاغذ و چوب ، صنعت کاغذ و مقوا و خمیر

در جهان در سال ۱۹۸۳ .

(۲) : مصرف سرانه کاغذ و مقوا در هندوستان در سال ۱۹۸۳ ، ۲/۲ کیلو

گرم بوده است .

شهری نسبت به جمعیت روستائی در حال فزونی است . جدول شماره ۲ واقعیت مزبور را بهتر بیان میکند .

جدول شماره ۲ - برآورد جمعیت در مناطق شهری و روستائی ۱۳۵۸-۶۳

واحد: هزار نفر

سال	جمعیت شهری	جمعیت روستائی	کل کشور
۱۳۵۸	۱۸۰۲۹	۱۹۱۷۲	۳۷۲۰۱
۱۳۵۹	۱۸۸۰۸	۱۹۵۳۷	۳۸۳۴۵
۱۳۶۰	۱۹۶۲۱	۱۹۹۱۵	۳۹۵۳۶
۱۳۶۱	۲۰۴۷۴	۲۰۳۰۳	۴۰۷۷۷
۱۳۶۲	۲۱۳۷۳	۲۰۶۹۸	۴۲۰۷۱
۱۳۶۳	۲۲۳۱۰	۲۱۱۰۴	۴۳۴۱۴

ماخذ: مرکز آمار ایران ، سالنامه آماری ۱۳۶۳ .

طبیعت روستاهای جهان سوم ، از جمله ایران ، نوعاً فاقد روحیه مصرف‌گرائی است ، و بیشتر تمایل به تکافو از محل تولیدات محلی دارد . بعد از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی ، مسیر مهاجرت از روستاها به شهر ، با توجه به جنگ تحمیلی ، از طرفی جمعیت شهر نشین را در مسیر افزایش قرار داده ، و از طرفی دیگر ، بسیاری از تسهیلات که اختصاص به زندگی شهری داشته به روستاها تسری پیدا نموده است . مهمترین مصرف روستائیان و همچنین شهرنشینان ، صرف نظر از احتساب مصرف کاغذ و مقوا در ضمن عرضه سایر کالاها ی مورد مصرف ، در بخش هزینه‌های آموزشی و

و تحصیلی شامل کتاب و کاغذ چاپ و تحریر و در هزینه‌های سرگرمی، شامل کتاب، روزنامه و مجله می‌باشد. آمار ایمن مصارف (هزینه‌های آموزشی و تحصیلی و هزینه‌های سرگرمی) براساس تقسیم بندی مصارف خانوار شهری و خانوار روستائی در دسترس می‌باشد. جدول شماره ۳ درآمد و هزینه متوسط سالیانه یک خانوار شهری و یک خانوار روستائی و همچنین متوسط هزینه‌های تحصیلی و آموزشی را نشان میدهد.

جدول شماره ۳ - متوسط درآمد، هزینه، و هزینه‌های آموزشی سالانه خانوارهای شهری و روستائی ۱۳۶۳
واحد: ریال

منطقه	متوسط درآمد سالانه	متوسط هزینه‌های سالانه	متوسط هزینه‌های تحصیلی و آموزشی
شهری	۱۰۳۴۱۷۰	۱۲۴۰۴۸۹	۸۹۰۷/۷۹
روستائی	۵۲۴۶۲۴	۶۷۰۷۲۴/۴	۳۱۷۴/۴۲

ماخذ: استخراج از متوسط هزینه‌های خانوارهای شهری و روستائی، مرکز آمار ایران ۱۳۶۳.

گرچه این آمارها نمی‌توانند نشان دهنده سهم واقعی هزینه‌های کتاب و کاغذ تحریر و چاپ در هزینه‌های آموزشی و تحصیلی باشند، اما به لحاظ اینکه عمده هزینه در این قسمت مربوط به تهیه کتاب و کاغذ می‌باشد، میتوان فرض کرد که گویای مصرف این کالا باشند. از جدول شماره ۳ چنین استنباط میشود که ۴۷/۰ درصد از کل مخارج خانوار روستائی صرف هزینه آموزش و تحصیل میگردد، و در مورد خانوار شهری ۷۲/۰ درصد از کل مخارج خانوار

را هزینه‌های آموزشی تشکیل می‌دهد. این بدان معنی است که با وجود پائین بودن هزینه‌های خانوارهای روستائی و میل آنها به خود گردانی، درصدی کمتر از هزینه‌ها صرف تحصیل می‌گردد که نشانه فراگیر نبودن اشاعه سوادآموزی است که اگر براساس اهداف انقلاب ایمن فراگیری حاصل آید، الزاما " مصرف بیشتر کاغذ مطرح می‌گردد و اگر درآمد روستاها نیز متعادل گردد باز مصرف افزایش خواهد یافت. براساس استنباط از جدول شماره ۳، متوسط درآمد خانوار روستائی ۵۰/۷ درصد خانوار شهری است، چنانچه سیاستهای دولت در زمینه توجه به تولیدات کشاورزی و روستائی ضامن ارتقاء سطح درآمد روستائی باشد، قطعا " درآمدها متعادل خواهد گردید و یکی از اشکالات ناشی از افزایش درآمد، میل به تحصیل بیشتر و تامین سرگرمی هائی چون خواندن کتاب، روزنامه و مجله می‌باشد.

بهر حال افزایش درآمد، حتی بر روی کشش مصرف تاثیر خواهد داشت، و اگر بنا باشد با تعیین سیاستهای اقتصادی، مالی و بانکی در جهت رشد تولید ناخالص ملی برنامه ریزی داشته باشیم، در صورت تحقق هدفهای برنامه، سطح درآمدها بالا رفته و بالنتیجه در کل، افزایش مصرف خواهیم داشت. جدول شماره ۴ کشش مصرف کاغذ و مقوا را در سال ۱۹۷۵ در رابطه با درآمد در کشورهای جهان نشان می‌دهد.

جدول شماره ۴- درآمد سرانه و کشش مصرف کاغذ و مقوا در سال ۱۹۷۵

جمع	مقوا	سایر کاغذها	کاغذ چاپ و تحریر	کاغذ روزنامه	درآمد سرانه به دلار
۰/۷ - ۱	۰/۹-۱/۳	۰/۵-۰/۸	۰/۵-۰/۹	۰/۴- ۰/۸	کشورهای دارای درآمد سرانه بالا (۳۰۰۰ - ۸۰۰۰)
۱-۱/۳	۱/۳-۱/۶	۰/۸-۱/۱	۰/۹-۱/۲	۰/۸-۱/۱	کشورهای دارای درآمد سرانه متوسط (۱۵۰۰ - ۳۰۰۰)
۱/۳-۱/۶	۱/۶ - ۲	۱/۲-۱/۵	۱/۲-۱/۶	۱/۱-۱/۵	کشورهای دارای درآمد سرانه کم (۷۵۰ - ۱۵۰۰)
۱/۶-۲/۶	۲-۳	۱/۵-۲/۶	۱/۶-۲/۸	۱/۵-۲/۹	کشورهای دارای درآمد سرانه خیلی کم (۱۰۰ - ۷۵۰)

ماخذ: F.A.O، تقاضای جهانی برای کاغذ و مقوا تا سال ۱۹۷۵.

چنانچه ملاحظه میشود کشش درآمدی مصرف کاغذ روزنامه در کشورهای با درآمد خلی کم، بیشتر از ۱/۵ و در کشورهای با درآمد زیاد کمتر از ۰/۸ است (چنانچه با نرخ دلار در بازار سیاه درآمد خانوار ایرانی را تسعیر نمائیم، خانوار ایرانی میتواند در این گروه دارای کشش مصرف بالایی باشد). در کشورهای فقیر، کشش درآمدی مصرف برای کاغذ چاپ و تحریر بیشتر از ۱/۶ میباشد در صورتیکه در کشورهای غنی این کشش کمتر از ۰/۹ است (اگر درآمد خانوار ایرانی با نرخ دلار رسمی تسعیر شود میتواند در این گروه با کشش مصرف مشابه قرار گیرد)، این بدان معنی است که ظرفیت سرکوب شده مصرف در دنیای فقیر در مقابل افزایش کم درآمد،

واکنش زیادی نشان میدهد ، در حالیکه مصرف در حد اشباع کاغذ و مقوا در کشورهای ثروتمند در مقابل افزایش درآمد رغبت چندانی به افزایش نشان نمیدهد . لذا افزایش تولید حاصل در کشورهای ثروتمند بسوی کشورهای فقیر سرازیر شده و پول را از بازار های حریص جهان سوم می قاپد . با عنایت به درآمد سرانه ، ظرفیت تولیدی و میل به مصرف در کشور عزیزمان ایران که در گروه کشورهای جهان سوم مورد مطالعه است ، میتوان دریافت که در خلال برنامه های عمرانی آتی تا چه حد باید به کاغذ و مقوا چشم داشت . چنانچه مصرف کاغذ را برابر با واردات با اضافه تولیدات در نظر بگیریم طی سالهای ۶۲-۱۳۵۲ رشد متوسط سالیانه مصرف بیست و یک درصد بوده است ، بطوریکه میزان مصرف در انتهای این دوره بیش از ۲/۲ برابر گردیده ، و از ۲۶۶/۵ هزار تن در سال ۱۳۵۲ به ۵۹۲/۳ هزار تن در سال ۱۳۶۲ رسیده است . جدول شماره ۵ نشان دهنده این حقایق است . چنانچه رشد جمعیت را در محاسبات خود در نظر بگیریم ، مصرف سرانه کل محصولات کاغذی در دوره مورد بحث از ۸/۶ کیلوگرم در ابتدای دوره به ۱۴/۴ کیلوگرم در انتهای دوره افزایش یافته و از رشد متوسط سالانه ای معادل ۵ درصد برخوردار بوده است .

(۱) صندوق مطالعاتی نیشکر طرح توسعه نیشکر و صنایع وابسته در خوزستان .

جدول شماره ۵ - مصرف انواع کاغذ و محصولات کاغذی در ایران طی

سالهای ۶۲ - ۱۳۵۲

واحد: هزارتن

سال	روزنامه	کاغذ چاپ	کاغذ نوشتاری	کاغذ بسته بندی	کاغذ چاپ	کاغذ چاپ	مصرف کل	مصرف سرانه
۱۳۵۲	۲۴/۸	۵۰/۸	۱۰۸/۵	۴/۷	۷۷/۷	۲۶۶/۵	۸/۶	
۱۳۵۳	۳۷/۸	۷۴	۱۲۰/۷	۶/۱	۶۷/۳	۳۰۵/۹	۹/۶	
۱۳۵۴	۳۲/۸	۷۲/۱	۱۱۱/۷	۷/۳	۷۵/۷	۲۹۹/۶	۹/۱	
۱۳۵۵	۵۶/۴	۷۲/۴	۱۴۹/۴	۷/۵	۱۰۷/۹	۳۹۴/۶	۱۱/۷	
۱۳۵۶	۵۵/۳	۷۹/۲	۲۰۰/۵	۱۰/۱	۱۴۰/۶	۴۸۵/۷	۱۴	
۱۳۵۷	۳۱/۸	۶۲/۸	۹۷/۹	۷/۷	۵۳/۴	۲۵۳/۶	۷/۱	
۱۳۵۸	۲۳	۵۸/۱	۱۰۶/۶	۱۷/۶	۱۳۵/۷	۳۴۱	۹/۳	
۱۳۵۹	۴۱/۴	۸۲/۴	۱۳۲	۷/۳	۱۱۶/۱	۳۷۹/۲	۱۰/۱	
۱۳۶۰	۴۶/۲	۱۳۳/۴	۱۵۲	۱۸/۱	۱۴۲/۱	۴۹۱/۸	۱۲/۶	
۱۳۶۱	۵۰/۶	۱۰۶/۳	۱۷۲/۸	۵/۵	۹۸/۳	۴۳۳/۵	۱۰	
۱۳۶۲	۵۷/۹	۱۵۷/۱	۲۲۵/۹	۶/۲	۱۴۵/۲	۵۹۲/۳	۱۴/۴	

ماخذ: صندوق مطالعاتی نیشکر، طرح توسعه نیشکرو صنایع وابسته در خوزستان. (ارقام مصرف سرانه با احتیاط تلقی شود)

چنانچه مصرف کاغذ را براساس روند گذشته فرض نمائیم (بنحویکه متوسط رشد سالیانه آن برابر با سالهای گذشته و رشد جمعیت درحد ۳ درصد باشد) برآورد مصرف کاغذ و مقوا بشرح جدول شماره ۶ خواهد بود. همانطوریکه گفته شد با عنایت به مصرف

سرانه کاغذو مقوا در جهان و روند افزایش آن و با توجه باینکه مصرف سرانه جهان در سال ۱۹۸۴ ، ۴۰/۴ کیلوگرم بوده ^(۱) باین واقعیت دست می یابیم که تقاضا برای کاغذو مقوا در کشور ما میتواند بمراتب بیشتر باشد. اگر فرض نمائیم مصرف سرانه کاغذو مقوا در ایران در سال ۱۳۷۵ به رقم متوسط مصرف فعلی جهان یعنی ۴۰ کیلوگرم برسدو رشد جمعیت را مشابه محاسبه قبلی ، یعنی ۳ درصد فرض نمائیم این بار میزان مصرف کل و مصرف سرانه در مقاطع سالهای مختلف بشرح جدول شماره ۷ خواهد بود .

جدول شماره ۶- برآورد مصرف کاغذ و مقوا برای سالهای ۱۳۷۵ و ۱۳۷۰

سال	۱۳۶۲	۱۳۶۶	۱۳۷۰	۱۳۷۵
مصرف کاغذو مقوا (هزار تن)	۵۹۲/۳	۸۱۵	۱/۱۲۱	۱/۶۷۰
مصرف سرانه (کیلوگرم)	۱۴/۴	۱۷/۷	۲۱/۸	۲۸/۲

ماخذ: صندوق مطالعاتی نیشکر، بررسی صنایع جانبی نیشکر در ایران و جهان .

جدول شماره ۷- برآورد مصرف کاغذو مقوا برای سالهای ۱۳۷۵ و ۱۳۷۰

سال	۱۳۶۲	۱۳۶۶	۱۳۷۰	۱۳۷۵
مصرف کاغذو مقوا (هزار تن)	۵۹۲/۳	۹۱۱	۱/۴۰۵	۲/۴۱۲
مصرف سرانه (کیلوگرم)	۱۴/۴	۱۹/۷	۲۷	۴۰

ماخذ: صندوق مطالعاتی نیشکر، بررسی صنایع جانبی نیشکر در ایران و جهان .

(۱): صندوق مطالعاتی توسعه نیشکر ، بررسی صنایع جانبی نیشکر در ایران و جهان .

البته پیش‌بینی‌های انجام شده براساس این دو روش مبالغه‌آمیز است و تنگناهای موجود در داخل اقتصاد ملی اجازه افزایش مصرف در این حد را نمی‌دهد. از این گذشته، با هر روشی که نیازهای مصرف در زمینه کاغذ و مقوا را برآوردنمائیم، افزایش حاصله در مصرف، خارج از توان تولیدی کارخانه‌های موجود کاغذ - سازی کشور خواهد بود. کما اینکه همین کارخانه‌های موجود، نیاز فعلی و محدود کشور را نیز نمی‌توانند جوابگو باشند. لذا با توجه به استانداردهای استهلاک و نیاز به تغییر سیستم‌های تولید و تغییر خطوط، براساسی که بطور اقتصادی و در مقیاس کفایت تولید نمایند و قادر باشند روند افزایش تقاضا را در بازار داخلی جوابگو باشند، باید براساس یک برنامه ریزی جامع در این صنعت تحول ایجاد نمود و سیاست‌های اقتصادی خاصی در این زمینه تعیین کرد.

در حال حاضر چندین کارخانه کوچک و بزرگ در سطح کشور به تولید انواع کاغذ و مقوا مشغول هستند که تنها واحد تولیدکننده کاغذ چاپ و تحریر شرکت سهامی کاغذ پارس میباشد. این شرکت از باکاس نیشکر بعنوان مواد اولیه جهت تولید خمیر استفاده می‌نماید و ظرفیت تولیدی آن ۱۰۵۰۰۰ تن در سال میباشد. این کارخانه به روش قلیائی تولید خمیر می‌نماید و محصول خمیر کارخانه را با ۲۰ درصد خمیر وارداتی الیاف بلند در خط تولید کاغذ قرار میدهد. این کارخانه در حال حاضر تولید ندارد.

انواع کاغذ مقوا و کرافت در داخل کشور توسط ۱۶ واحد مقوا سازی تولید میگردد. قدیمیترین این واحدها شرکت کاغذ سازی کهریزک است که از سال ۱۳۳۶ شروع بکار نموده ظرفیت تولیدی

آن ۱۹۵۰۰ تن در سال میباشد که بمصارف کارتن سازی و بسته بندی میرسد . تعداد زیادی از واحدهای کوچک و یکی دو واحد بزرگ به تولید انواع دستمالهای بهداشتی اشتغال دارند . اولین واحد از این نوع که شروع بکار نمود شرکت حریر پارس بود که با ظرفیت ۷۰۰ تن شروع بکار کرد . این کارخانه پس از آتش سوزی سال ۱۳۵۷ متوقف گردید . کارخانه دیگر از این نوع شرکت نوظهور میباشد که با ظرفیت ۴۸۰۰ تن در سال به تولید ادامه میدهد .^(۱)

کارخانه چوب و کاغذ ایران (چوکا) بزرگترین کارخانه کاغذ سازی ایران میباشد که با ظرفیت اسمی سالانه ۱۴۵۰۰۰ تن به تولید انواع کاغذهای صنعتی مشغول است . این کارخانه هیچگاه به ظرفیت اسمی تولید نرسیده^(۲) اما در سال جاری با همت سازمان صنایع ملی ، گروه سلولزی برای تولید ۷۰۰۰۰۰ تن برنامه ریزی نموده است^(۳) جدا از کارخانه‌هایی که نام برده شد ، یک واحد عظیم صنعتی در حال احداث است که بنام مجتمع چوب و کاغذ مازندران در سال ۱۳۵۳ تاسیس گردیده و قرار است که با ظرفیت ۱۸۹ هزار تن انواع کاغذ شامل ۷۴ هزار تن کاغذ روزنامه و چاپ و تحریر و ۱۱۵ هزار تن انواع مقوا با استفاده از ۷۵ درصد خمیر الیاف کوتاه و بیست و پنج درصد خمیر الیاف بلند شروع بکار نماید . این^(۴)

(۱): مهندسین مشاور صنعتی اسوه ایران ، گزارش صنعت کاغذ .

(۲): اغلب کارخانه‌های کاغذ سازی به علت‌های گوناگون در حد ظرفیت اسمی تولید نمی نمایند .

(۳): کسب اطلاع از کارشناسان چوکا .

(۴): مهندسین مشاور صنعتی اسوه ایران ، گزارش صنعت کاغذ .

مجتمع هنوز مشغول بکار نشده است. یکی دیگر از کارخانه‌های قابل ذکر شرکت تولیدی خمیر و کاغذ کارون میباشد. این شرکت در اواخر سال ۱۳۶۲ بمنظور تولید خمیر کاغذ و کاغذ چاپ و تحریر از باگاس نیشکر در کشت و صنعت کارون تاسیس گردیده و قرار است حدود ۷۰ هزار تن در سال کاغذ تولید نماید (۱). مواد اولیه کارخانجات کاغذ و مقواسازی اغلب از مواد سلولزی است که در چوب درختان، و سایر گیاهان چون کاه، گندم، جو، برنج، پنبه، باگاس نیشکر و هر گیاهی که قابلیت تبدیل به خمیر را دارد، موجود است. سلولز موجود در این گیاهان بصورت خمیر درآمده و خوراک کارخانجات کاغذ سازی را تشکیل میدهد. کارخانجات تولید خمیر کاغذ، گاهی مجزا و گاهی در خط تولید پیوسته، از چوب تا کاغذ، به تولید خمیر اشتغال دارند.

از خرده کاغذ و روزنامه باطله یا آخال نیز بصورت بازیافت استفاده شده و خمیر تولید میگردد. یکی از روشهای مدرن امروز در جهان تهیه خمیر مرغوب از کاغذهای باطله میباشد. بنا براین با استفاده از ظرفیت تولیدی چوب، باگاس، کاه و کاغذها و روزنامه‌های باطله در کشور میتوان نسبت به تهیه خمیر کاغذ اقدام نمود.

در کشورمان از چوب درختان صنوبر که در استانهای غرب کشور (همدان - باختران - کردستان - ارومیه) کشت و بوفور یافت میشوند براحتمی میتوان خمیر مرغوب چوب بدست آورد. بعهدده وزارت صنایع کشور است که هماهنگ با منابع تامین چوب، در زمینه

(۱): ماخذ قبلی.

ابداع و ساخت کارخانه‌های کوچک و با ظرفیت کم تولید خمیر ، بطوریکه قابل احداث در شهرها و روستاهای مناطق غربی کشور باشد ، فعالیت نماید . این کارخانه‌های کوچک میتوانند خمیرحاصله از چوب صنوبر را به کارخانه‌های بزرگ کاغذ سازی که در شهرهای بزرگ احداث میگردند ، بفروشند. احداث یک کارخانه بزرگ تولید کاغذ از خمیر صنوبر در یکی از استانهای غربی کشور قابل بررسی است .

در جنوب ایران و سایر استانهای گرمسیر که از آب کافی برخوردارند میتوان بحد و فور اقدام به تولید چوب از درخت سریع‌الرشد اکالیپتوس نمود . چوب این درخت قابل تبدیل به خمیر کاغذ است و در استانهای غربی کشور نیز میتوان در مورد تولید کاغذ از چوب اکالیپتوس اقدام نمود .

باگاس نیشکر یکی از منابع سرشار و قابل توجه برای تولید کاغذ است که خوشبختانه هم اکنون صندوق مطالعاتی توسعه نیشکرو صنایع وابسته طرحهای لازم را تهیه و تدوین نموده اند و امید است بزودی ناظر توسعه نیشکرو احداث صنایع جنبی آن باشیم . باگاس نیشکر امیدی قوی برای تامین کاغذ مورد نیاز کشور است .

کاغذهای باطله و هر ماده‌ای که بصورت ضایعات و دور ریز بحساب میآید و حاوی مواد سلولزی است ، میتواند در تامین خمیر ، بیاری منابع داخلی گرفته شوند در این زمینه نیاز به برنامه ریزی در جهت شناخت منابع و احداث صنایع است . بحمد خدا کشوری داریم که میتواند در زمینه تامین مواد اولیه کارخانجات بزرگ تولید کاغذ و مقوا ، هرچه سریعتر به خودکفائی لازم دست یابد . انشا ...